# PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

# PAMUKKALE UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

ISSN 1308 - 2922 Sayı/*Number* 6 Nisan/April 2010

**Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü**
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına
Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT

**Baş Editör**
Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR

**İngilizce Düzeltme**
Yrd. Doç. Dr. Yavuz ÇELİK

Hakemli bilimsel bir dergi olan PAUSBED yılda üç kez yayımlanmaktadır.
Dergide yayımlanan çalışmalardan, kaynak gösterilmek şartıyla alıntı yapılabilir.
Çalışmaların tüm sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

**Grafik ve Dizgi**
Gülderen ÇAVUŞ ALTINTAŞ

**Baskı**
Dijital Düşler
0212 279 64 44

**Yazışma Adresi**
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rektörlük Binası Kat: 2
Kınıklı Kampusu 20070 Kınıklı – DENİZLİ / TÜRKİYE
Tel. + 90 (258) 296 22 10 Fax. +90 (258) 296 23 47
e-posta: **pausbed@pau.edu.tr**

## Danışma ve Yayın Kurulu

| | |
|---|---|
| Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR | Pamukkale Üniversitesi |
| Doç. Dr. Ramazan BAŞTÜRK | Pamukkale Üniversitesi |
| Doç. Dr. Milay KÖKTÜRK | Pamukkale Üniversitesi |
| Doç. Dr. Ali Rıza ERDEM | Pamukkale Üniversitesi |
| Doç. Dr. Yasin SEZER | Pamukkale Üniversitesi |
| Doç. Dr. M. Yaşar ERTAŞ | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Aydın SARI | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Nurten SARICA | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Kerim DEMİRCİ | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Kamil ORHAN | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Recep Şahin ARSLAN | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Türkay Nuri TOK | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Saim CİRTİL | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Türkan ERDOĞAN | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Safi Avcı | Pamukkale Üniversitesi |

## Hakem Kurulu

| | |
|---|---|
| Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN | Pamukkale Üniversitesi |
| Prof. Dr. Adnan İNCE | Doğu Akdeniz Üniversitesi |
| Prof. Dr. V. Doğan GÜNAY | Dokuz Eylül Üniversitesi |
| Prof. Dr. Emine YENİTERZİ | Selçuk Üniversitesi |
| Prof. Dr. Hatice SOFU | Çukurova Üniversitesi |
| Prof. Dr. Kubilay AKTULUM | Süleyman Demirel Üniversitesi |
| Prof. Dr. Mehmet TAKKAÇ | Atatürk Üniversitesi |
| Prof. Dr. Seda SARACALIOĞLU | Adnan Menderes Üniversitesi |
| Prof. Dr. Sedat SEVER | Ankara Üniversitesi |
| Prof. Dr. Selim BEKÇİOĞLU | Adnan Menderes Üniversitesi |
| Doç. Dr. Asuman BALDIRAN | Selçuk Üniversitesi |
| Doç. Dr. Hasan BAKLACI | İzmir Ekonomi Üniversitesi |
| Doç. Dr. M. Bahattin ACAT | Osmangazi Üniversitesi |
| Doç Dr. Mehmet Yaşar ERTAŞ | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Banu YANGIN | Hacettepe Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Ercan HAYTAOĞLU | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Fatma KALPAKLI | Selçuk Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Gülhiz AKÇA | Selçuk Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Meryem AYAN | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Mesiha TOSUNOĞLU | Kırıkkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Nurten SARICA | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Selim KARAHASANOĞLU | Pamukkale Üniversitesi |
| Yrd. Doç. Dr. Selma ELYILDIRIM | Gazi Üniversitesi |
| Dr. Yasemin ER | USA |

Dergimizin bu sayısına gönderilen makaleleri değerlendiren hakem kuruluna teşekkürlerimizi sunarız.

**Sekreterya**

Recep DURMUŞ
Şule TURAN
Azize ŞIRALI

# İÇİNDEKİLER/*CONTENTS*


Hakan AYGÖREN – Emin KURTCEBE..... **1**
**Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Bağımsız Denetim, Uluslararası Muhasebe Standartları, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Basel II Kriterleri Yönüyle Genel Değerlendirmesi**
*General Evaluation of the New Turkish Commerce Code by Auditing, International Accounting Standards, International Financial Reporting Standards and Basel II*

C.Yılmaz MADRAN..... **11**
**The Ideology in Jane Austen's Emma**
*Jane Austen'ın Emma'sında İdeoloji*

George CALCAN..... **21**
**Perception of the Romanian-Ottoman Relationships in the Romanian History Textbooks**
*Rumen Tarih Kitaplarında Romanya-Osmanlı İlişkilerinin Algılanması*

H.Nalan GENÇ – Sevinç AKDOĞAN..... **31**
**Approches Et Tendances De L´Apprentissage Du Fle Et La Grammaire Dans La Perspective Actionnelle**
*Yabanci Dil Olarak Fransızca'nın Öğretiminde Yaklaşım ve Eğilimler ve Eylemsel Çevrende Dilbilgisinin Yeri*

Mati TURYEL..... **41**
**Issues of Mimicry and Assimilation in Clive Sinclair's "Smart Alecks" and "My Cv"**
*Clive Sinclair'in "Smart-Alecks" ve "My Cv" Adlı Eserlerinde Taklit ve Asimilasyon Sorunları*

Osman DOĞANAY..... **51**
**Isauria Heykeltraşlık Sanatında Herakles'in Keryneia Geyiğini Yakalaması Sahnesi**
*Isaurian Sculptural Depictions of Heracles' Capture of the Keryneian Deer*

Saadet KARAKÖSE..... **61**
**İki Ünlü Şairin Karşılaştırılması: Nedim ve Dertli**
*A Comparison of Two Famous Poets, Nedim and Dertli*

Emine GÖZEL - Erdoğan HALAT..... **73**
**İlköğretim Okulu Öğretmenleri ve Zaman Yönetimi**
*Elementary-School Teachers and Time Management*

Hayati AKYOL - Erol DURAN..... **91**
**Ana Sınıfında Yazıya Hazırlık Eğitimi Almanın İlköğretim Birinci Sınıf Yazı Öğretimine Etkisi**
*The Effects of the Writing Preparation in the Pre-School Education on First-Grade Writing Education*

Fatma SUSAR KIRMIZI..... **99**
**İlköğretim 4. Sınıf Türkçe Öğretiminde Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı İş Birlikli Öğrenme Yönteminin Özetleme Stratejisi Üzerindeki Etkileri**
*The Effects of Cooperative Learning Method Based on Multiple Intelligence Theory on Summarizing Strategy in Teaching Turkish to 4th-Grade of Primary School*

Recep ARSLAN – Saye ZİBANDE..... **109**
**And They Wrote Happily Ever After: Fairy Tales in English Language Writing Classes**
*Ve Sonsuza Değin Hep Mutlulukla Yazdılar: İngilizce Yazma Derslerinde Masal Kullanımı*

*Pamukkale Üniversitesi*
*Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*
*Sayı 6, 2010, Sayfa 61-71*

# İKİ ÜNLÜ ŞAİRİN KARŞILAŞTIRILMASI: NEDİM-DERTLİ

**Saadet KARAKÖSE***

**Özet**

Nedim 18.yüzyılın, Dertli ise 19.yüzyılın en büyük şairlerindendir. Nedim, Divan Edebiyatının tâze-zebânı, Dertli ise saz şairlerinin mecliste arananıdır. Nedim İstanbul'da doğmuş, Türkçe, Arapça ve Farsçayı eser verecek derecede bilen, devrinin en yüksek öğrenimini görmüş, saray çevresinde bulunmuş, İstanbul dışına hiç çıkmamış bir şair; Dertli ise Bolu'nun bir köyünde doğmuş, sanat merakı ve geçim kaygısından hayatı boyunca taşrada gezmiş, okuma yazma bilmediği halde bulunduğu meclislerde kendini yetiştirmiş bir dertli ozandır. Hayatları birbirine zıt olmasına rağmen her ikisi de aynı derecede sevilmiş, benimsenmiş, şöhretleri geniş bir zamana ve mekâna yayılmış, çağdaşı ve kendilerinden sonra gelen birçok şaire etki etmişlerdir. Şiirleri en çok bestelenen, şiirde olduğu gibi musikide de ün yapmış şairlerdir. Yaşamları ve öğrenim durumları zıt yönleridir. Kader karşısındaki mücadeleci tavırları, toplum karşısındaki konumları, gönül âlemindeki incelikleri dile getirmedeki orijinal ve samimi söyleyişler, benzer mizaçlar, benzer fikirler bu iki şairin ortak yönleridir.

**Anahtar Kelimeler:** *Nedim, Dertli, Şiir, Şöhret, Beste.*

# A COMPARISON OF TWO FAMOUS POETS, NEDIM AND DERTLI

**Abstract**

Nedim is one of the most famous poets of the 18th century and Dertli of the 19th century. Nedim was a new-style in Classical Turkish Literature and Dertli was one preferred at groups of musicians' symposiums. Nedim was born in Istanbul and never went out of Istanbul throughout his life. He had learned two foreign languages, Persian and Arabian, and knew Turkish well enough to write books in them. Also Dertli was born in a village of Bolu and had to wander from one place to another during his life because of his interest in arts and his struggle to earn his living. In spite of his illiteracy, he became famous among the groups of musicians thanks to his ability to play the lute and sing poems. Although their lives stood in sharp contrast to each other, these two poets were equally loved, respected, popularized and admired in their own ages. They also proved to be equally effective on their contempraries and successors. At the same time, they were both famous for their poems converted into musical rhythms and composed. While their lives and educational status were their opposite aspects, they were akin to each other in terms of their endless stuggles with the fate, their positions in the society, their original and sincere speeches in expressing the delicacies in their world of love, their similar natures and ideas.

**Key Words:** *Nedim, Dertli, Poem, Famous, Music.*

Son dönem Türk şiirinin iki büyük temsilcisi olan Nedim ve Dertli, yaşadıkları devrin en ünlü şairlerindendir. Divan şiirinin son dönemi sayılan 18-19. yüzyıllar aynı zamanda batı etkisinin görüldüğü ve Osmanlının gerileme devri olması nedeniyle birçok hızlı değişimin yaşandığı dönemdir. Nedim'in yaşadığı devir, Osmanlı'nın savaşlardan yenilgiyle dönüp toprak kaybettiği gerileme devridir. Devlet bir taraftan toprak kaybederken, diğer taraftan Batı'ya yaklaşma hızını artırıyordu. Anadolu'dan gelen isyan haberlerinin ardı kesilmiyordu. Art arda çıkan yangınlar, matbaanın gelişiyle işsiz kalmaktan korkan esnaf ve sanatkârın şikâyetleri hoşnutsuzlukları dinmiyordu. Devlet ricali ise yenilik adına yaptırdıkları saraylarda merasimler düzenleyerek ihtişam sergiliyordu. Şairler, müzisyenler bu resmin bir parçası olarak gözlerini büyüleyici manzaradan alamıyorlardı. (Gölpınarlı, 1972, II-VIII)

Yüzyılın özelliği olarak divan şiiri, Nedim'le yeni bir forma girerken, halk şiiri de gerek aruzla şiir söyleme, gerekse kelime hazinesi, duyuş, düşünüş ve ifade açısından divan şiirine yaklaşmıştır. Böylece halk ve divan edebiyatı ayrımı azalmış; her iki edebiyatın müşterekleri artmıştır. (Kurnaz, 1993, 64) Bilhassa Nedim'in hece vezniyle yazdığı koşmanın ve mahallîleşme akımının etkisiyle saz şairlerine temayül başlamış;

* Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, ssadetk@pau.edu.tr

köy kahvelerinden, mesire yerleri ve Sultan III. Selim, Sultan II. Mahmud'un musiki âlemlerine kadar âşık tarzı musiki ile mahallî türküler revaç bulmuştur. (Köprülü, 1999, 217-220) Tanzimat sanatçılarından farklı olarak, kültürel yansımayı duyan muhitlerde yetişen Emrah, Zihnî, Dertli gibi şairler kelime hazinesi ve hayal derinliği itibarıyla klâsik şiire yakın üslup oluşturmuşlardır.(Tanpınar, 1976, 102)

Artan edebî muhitler, sosyal ve ekonomik şartlar, Nedim gibi bir müderris ile Dertli gibi okuma yazma bilmeyen bir halk ozanını aynı dilden söyletmiştir. Bunda, devrin sanat anlayışından çok, sanat anlayışını belirleyen sosyal şartlar etkili olmuştur. Sanat çevrelerinin çokluğu, sanata meyil ve teşvik tutumundan ortaya çıkmıştır. Şiir anlayışı "rakip veya zahit" tipini, realiteye bağlı olarak geliştirmiştir. Çünkü sanatçının yaşadığı toplumda, farklı kabiliyette kişilerin rekabeti ve her fert veya fikirlerin yaşama savaşı mevcuttur. Kıskançlık gibi doğal bir duygunun sonucu olarak ortaya çıkan tiplerden, şairin kıskandığı "rakip", şairi kıskanan "zahit" tipidir. Diğer taraftan, aklı ve gönlüyle insan söz konusu olduğunda, gerçeklere uymayan hayallerin çatışması, bir "vefasız güzel" mazmununu ortaya koyacaktır. Bunun dışında, günlük yaşantının akisleri, sevinçler, üzüntüler, heyecanlar, hayal kırıklıkları, hicranlar, vuslatlar, övgüler, yergiler olarak yansıyacaktır sanata. Benzer duygular, benzer ifadeler olarak tezahür edecektir. Şairler arasında etkilenme de söz konusudur; ama etki daimi olduğunda hiçbir şaire şöhret, hiçbir şiire orijinalite getirmez. Bu yüzden, eserlerinin mukayesesini yaptığımız Nedim ve Dertli'de etkilenme değil, orijinalite yönünden benzerlikler aramaktayız.

## 1. HAYATLARI

18.yüzyılın başlarında (1681-1730) yaşamış olan Nedim, iyi bir aileden gelmesine, iyi bir eğitim görmesine ve devlet memurluğu yapmasına rağmen, Dertli kadar ıstıraplı bir hayat yaşamıştır. Lale Devri'nin bütün ihtişamını şiirlerine aksettiren Nedim, İstanbulludur; Beşiktaş'a yakın Tekerlek Mustafa Çelebi Mahallesi'nde evi vardır. Babası Mehmed Efendi, kadılıklar yapmış bir devlet memurudur. Nedim, iyi bir öğrenim görmüş, Arapça ve Farsçayı, eser verecek seviyede bilmektedir. Müderrislik ve naiplik yapan şair, şiirlerinde son derece neşeli olmasına rağmen, illet-i vehimeden veya aşırı içkiden dolayı titreme hastalığından ölmüştür.(Macit, 1997, XV-XVII) Kendi devrinde ve sonraki devirlerde farklı üslubuyla dikkati çeken "Nedim-i tâze-zebân"ın Salim Tezkiresi'nde yer alan biyografisi şöyledir:

*Sudûr-ı zî-şâna her dem ü ân nedîm ü musâhib olmaga şâyân olan o zât-ı ser-âmedüñ nâm-ı emcedleri Ahmed'dir. Cevher-i girân-kadr-i vücûd-ı bih-bûdları kân-ı 'irfân olan medîne-i Kostantiniyye'den nümâyân olmışdur. Evâhir-i saltanat-ı İbrâhim Hân 'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrânda kâzi-'asker olup elsine-i nâsda elkâb-ı medâyih-i zât-ı 'âlî-cenâbı velvele-ârâ olan Mustafâ Efendi'nüñ nebîresidür. Tahsîl-i ma'ârif-i firâvân ve tekmîl-i 'avârif ü 'irfân eyleyüp rûh-ı kelâmdan zevk-i tâmmı olan şu'arâ-yı be-nâmdandır ki gülşen-i endîşesinüñ her verd-i mutarrâ-yı bî-hemâli hayret-fermâ-yı belâbil-i şâhsâr-ı hayâl ve halâvet-i kand-misâli mısrü'l-belâga-i kemâlde revnak-şiken-i güftâr-ı erbâb-ı sihr-i helâldür. Bir şâ'ir-i mâhir-i her-hüner-mübâdur ki zebân-ı Türkîde inşâya âgâz itse Veysî-i nâzik-zebânı zamâneye ünsî ve kendüye mahsûs olan edâ-yı dil-pezîr ile bezm-i şu'arâda terâne-sâz-ı şevk olsa mânend-i 'andelîb ol devha-i kemâlüñ sâ'ir tuyûr-ı mevzûnü's-secî'-i beligu'l-makâlüñ fart-ı lezzet-i semâ'ından dem-beste ü lâl ider ve lisân-ı 'Arabîdeharîr-i bâf-ı nesc-i belâgat oldukca revân-ı Harîrî-i Makâmât her bir kademe-i pür-fikretinde vâkıf-ı bî-şu'ûr ve tarh-endâz-ı nazm oldugı ebyât-ı mütenebbî-nikâtuñ edâ-yı i'câz-âferîni rûh-ı Hayyâmuñ hayme-i zerrîn-tınâb-ı sabr u şekîbi rîh-i sarsar-ı gıbta vü hasedden pür-ıztırâb idüp bî-huzûr ider. Fârisîde hod nâmı keşîde-i küngüre-i şeref ü şevket ve ol vâdîde dahi fâris-i fürsân-ı mizmâr-ı firâset olan tab'-ı bülend-pervâzı sâbık-ı hayâl-i Sâ'ib ü 'Urfî-i Şîrâzî ve inşâ-yı Fârisîde tab'-ı sâfı hayret-dih-i derûn-ı Vassâfdur.* (İnce, 2005,660-661) Lâle Devri ile özdeşleşmiş olan şair, orijinal söyleyişle doğal ve samimi tablolar çizdiği sanatına, iyi bir gözlemci sıfatıyla, zekâ ve esprisiyle yeni bir üslup getirmiştir. Güzellere, içkiye ve eğlenceye düşkünlüğünü de gerçekçi bir edayla ve bayağılığa kaçmayan bir zarafetle ifade eder. (Mazıoğlu, 1992, 38-45)

Şair Dertli'nin asıl adı İbrahim'dir. Yeniçağa ilçesinin Şahnalar köyünde 1772 yılında doğmuş, 1845 yılında Ankara'da ölmüş; Samanpazarı'na defnedilmiştir. Ancak 1950 yılında naşı Ankara İstanbul karayolunun kenarında yer alan Şahnalar köyü karşısına inşa edilen anıt mezarına taşınmıştır. Âşık Dertli Yeniçağa'da Osmanlı Ayanlık Döneminde yöneticilerin haksızlığına uğramış zengin biriyken çok yoksul duruma düşürülmüş ve memleketini terk ederek önce

İstanbul'a daha sonra Konya'ya gitmiş; şairliğine temel olan kültür birikimini Konya'daki Hacı Asım Usta'nın kahvehanesinde düzenlenen şair toplantıları ile pekiştirmiştir.Şairin temel bir eğitimi yoktur.Şiir yazma ve söyleme yeteneği doğuştandır. Bu sıralarda yazdığı şiirlerinde Lutfî mahlasını kullanmıştır.

Bir süre Halep, Şam ve Mısır'da kaldıktan sonra Yeniçağa'ya dönen Şair Dertli burada evlenmiş ve iki çocuğu olmuştur. Şairlikte elde ettiği namı sayesinde bir yerde duramayan şair İstanbul'a gitmiş; Sultan II. Mahmud'un fes giyilmesini ferman buyurduğu sırada "Fese Övgü" şiirini yazarak Sultan'ın takdirini kazanmış ve Çağa'ya ayan nasbedilmiştir. Mutasarrıf Hüsrev Paşa'dan itibar görse de bir süre sonra zimmetine para geçirdiği anlaşılınca oradan kaçmaya mecbur olmuştur. Bolu'da ağaların konağında sığıntı gibi yaşarken geçirdiği buhran sonucu Hz. Hüseyin'in öldürülmesindeki haksızlığı bahane ederek, boğazını ustura ile kesmek suretiyle intihara kalkışmıştır. Şair bu olayda sesinin taravetini kaybettiği için oldukça zorluk çekmiş ve "Dertli" mahlasını da bu dönemden itibaren kullanmaya başlamıştır. (Okay, 5-7)

Şiirlerinin büyük bir kısmı XIX. yüzyılın ünlü bestekârlarınca bestelenmiştir. Şiirlerinde Âşık Ömer, Karacaoğlan, Cevheri, divan şairlerinden Ahmet Paşa, Baki, Nedim ve özellikle Fuzuli'nin etkisi görülür.Lirik şiirlerinde toplumsal adaletsizliklere karşı isyan ve ölçülü miktarda tasavvufi temalar hâkimdir. (www. yenicaga. 8m. com)

Nedim, İstanbul'da yetişmiş, yaşamış ve belki İstanbul dışına çıkmadan ölmüştür. Yüksek tabakaya mensup olup, kendisini ve çevresinin yaşantısını eserlerinde aksettirmiştir. Dertli ise, taşrada yetişmiş, hiç okula gitmemiş, hemen bütün hayatı boyunca diyar diyar dolaşmış. İki şairin hayatları, birbirine tamamen zıt olmasına rağmen, şiir tarzları, görüş ve düşünceleri, şöhretleri birbirine oldukça yakındır. Bu durum, yaşadıkları devrin özeliklerinden kaynaklanmış olabilir. Nedim, Lale Devri'nin yeniliklerini yaşadı; Dertli de Sultan II.Mahmud devrinin yeniliklerinden istifade etti. Her hâlükârda yaşadıkları devirler hızlı değişim arz ediyordu. Aldıkları mahlaslar da şairlerin yaşam düzeyini doğrudan aksettirir. Nedim, kasırlarda nedimlik yapmakta; Dertli de her türlü zorluğun derdini çekmektedir sineye. Ancak her ikisinin de ortaya güzelliklerini çıkardıkları iç dünyaları oldukça buhranlıdır.

Sanatçının bir hâmîye tabi olması, hayat şartlarının gerekli kıldığı en eski geleneklerden biridir. Sanatçıyı teşvik edecek, madden ve manen destek olacak, çalışmalarında kefil veya referans olacak bu kimseler toplumumuzda az değildir. Bugün de 'sponsorluk' adıyla yaşayan hâmîlik geleneğinin kökleri çok eskilere dayanmaktadır. (www. sosyalsiyaset. com.) Nedim'in hamisi Damat İbrahim Paşa'dır. Dertli'nin dolaştığı pek çok yerde pek çok hamisi olmuştur. Ancak, hiç biri geçim sıkıntısını tam olarak giderebilecek kudrette ve uzun süreli olmamıştır. En son Ankara'nın Samanpazarı semtinde Alişan Bey'in himayesinde iken hastalanarak ölür. (Kutlu, 1979, 26)

Dertli'de toplumsal eleştiri, dinî, tasavvufî düşünceler, deyiş tarzı didaktik şiirler Nedim'e nazaran daha fazladır. Her iki şair de taassuptan uzaktır. Nedim'in asıl mesleği müderrisliktir; Dertli ise saz şairliğini meslek edinmiştir. (Kocatürk, 1970, 578) Her iki şair de hassas ruhlarının etkisiyle olsa gerek, hayatları meclislerde geçmesine rağmen, ölümleri aşırı buhran sonucu olmuştur. Yaşadığı devrin ihtişamının etkisiyle Nedim'in dışa yansıyan neşesi, Dertli'de ıstıraba bürünmüştür.

## 2. ŞİİRLERİ

Mukayesede Şemseddin Kutlu'nun hazırlamış olduğu Dertli Divanı ve Muhsin Macit'in hazırlamış olduğu Nedim Divanı'nı esas aldık. Dertli Divanı'nda, aruzla yazılmış şiirlerden gazel şeklinde olanlar, Divan, Kalenderi ve Semaidir; diğer şiirler, nazım şekillerinin adıyla verilmiştir. Haşim Nezihi Okay'ın hazırladığı divanda 62 hece ölçüsüyle, 63 aruzla yazılmış manzume bulunmaktadır. Nedim Divanı'nda 44 kaside, 88 kıt'a, 3 mesnevi, 46 musammat, 166 gazel mevcuttur. Sultânum, sevdiğim, nâzenînim gibi samimî hitaplar her iki şairde de yer alır. (158, 164) Farklı olarak Dertli'de âmiyâne ifadelere de rastlanır. (semelik, 148, boncuk 105, ibare torbası 160). Hezliyattan sayılacak derecede müstehcen ifadeleri de vardır.

### a.İfade Benzerlikleri

Dertli:

Câna yetdi ettiğin ey münkir-i davâ-yı din

Bir belâ gelmez mi sandın cânib-i Hak'tan sana (s.87)

Nedim:
Tahammül mülkünü yıkdın Hülagu Han mısın kâfir
Aman dünyâyı yakdın âteş-i sûzân mısın kâfir (s.294, G.41)

Dertli
Iyd-ı ahde gelse kurbân eylese âşıkları
Dertli cân virmek diler şemşîr-i cevher-dârına (s..91)

Nedim
Sen salın cânâ yoluñda hâksâr olsun Nedîm
Iyddır çık nâz ile seyrâne kurbân olduğum (s.250, M.25)

Dertli
Yâri davet eyleyip ben, hâlî kıldım halvetim
Âteş-i âhımla yandırdım çerâg-ı zulmetim (s.112)

Nedim
Davet etdim hâneme ol şehr-i hüsnün şâhını
Murg-ı cânı sîha sancup 'özr ile çekdim sımât (s.303, G.56)

Dertli:
'Iyd-ı vuslatda güzeller bûseler vadettiler
Vermediler hâsılı bu gönlümü aldatdılar (s.126)

Nedim:
Gerdeninden sînesinden bûseler etmişdi va'd
Cümlesinden n'eyleyim kâfir peşîmân oldı hep (s.276, G.9)

Dertli
Tekke-i pîr-i harâbâtum mukîm-i hâsıyım
Bir nigâh-ı iltifâtıdur hemân devlet baña (s.85)

Nedim
Ben kuluñ lâyık degüldür vaslına ammâ yine
İltifâtuñ ârzûmend-i visâl eyler beni (s.351, G.147)

**b.Orijinal Söyleyişler**

Dertli
Ayn-ı 'ibretle nazar kıldım cemâl-i pâkine
Kâfirin küfrüne benzer, mü'minin îmânına (s..88)

Berg-i terdür rengini tagyîr idersin goncamuñ
Esme ey bâd-ı sabâ girme göñül bûstânına (s.88)

Gerçi kim dil virdüñ ammâ hûblaruñ ser-dârına
Bir nigâh-ı merhamet kılmaz dil-i bîmârına ( s.91)

Nedim
'Ayşa magrûr olma kim bir iki günde gonçanuñ
Sîne-i sad-çâk ider gerdûn leb-i handânını (s.357, G.160)

Bezme bir dahi dönüp gelmek değildi niyyetin
Gittiğin an anladım 'azm-i şitâbından senin
(s. 309, G. 67)

Kim vasfını ne ben diyeyim hod ne sen işit
Ammâ biraz vefâcıgı nâkıs şurası var (s. 286, G.25)

**c. Nazireler**

Dertli, Nedim'in üç gazeline nazire yazmıştır. Dertli'nin gazelleri Nedim'e, Nedimâne üslupla bir naziredir. Ancak, kendi şiirleri hakkındaki övgüleri de söz söylemeye mahal bırakmayacak türdendir.

Nedim
Bir gazel tarh eyledüm bâri ki kalsın yâdigâr
Sahn-ı Sa'd-âbâdda İstanbul'uñ hûbânına (s.82, K.21-46)

Dertli
Vasf-ı hûbândan ferâgât geldi Dertli çâresiz
Nev-gazel güftem bugün mahbûblar sultânına (s.88)

Nedim
Sînede bir lahza ârâm eyle gel cânum gibi
Geçme ey rûh-ı revân 'ömr-i şitâbânum gibi (s.357, G. 159)

Dertli
Râz-ı 'aşkın sînede pinhân eylerüm cânum gibi
Sîne-i gencînede mahfûzdur îmânum gibi (s.95)

Nedim
Bir şeker handeyle bezm-i şekva câm itdüñ beni
Nîm sun peymâneyi sâkî temâm itdüñ beni (s.358, G.161)

Dertli
Şerbet-i la'l-i lebüñden behre-yâb itdüñ beni
Mısra sultân bir şeh-i 'âlî-cenâb itdüñ beni (s.100)

Nedim
Yâridür ol kadd ü haddin kim Nedîmâ bâgda
Vâlih-i gül-gonce hayrân-ı nihâl eyler beni (s. 351, G.147)
Dertli
Gülşen-i 'âlemde bir nev-res fidân egler beni
Çeşmi âfet kâmeti serv-i revân egler beni (s.102)

Nedim
Cüstücû etdim yine cânâ Nedîmâ bendeñe
Bir efendi bulmadım devletlü sultânım gibi (s.357. G. 159)

Dertli
Geşt-i âlem eyleyüp gezdim cihânı bulmadım
Lâviverdî kubbenin altında sultânım gibi (s.95)

**d. Gerçekçilik**

Dertli, okuma yazma bilmeyişini de, çektiği geçim sıkıntısını da Divanı'nda dile getirir.

Bir noktada kaldım dahi "ebced" okumadım
Fark eyleyemem anun içün şâhı melikden (s.148)

Her insan gibi her iki şair de zaman zaman ikileme düşüp inançları ve cazibe arasında kalırlar; inançlarına ters düştükleri de olur.

Dertli
Gösterüp evrâk-ı hüsnüñ hattını ben Dertli'ye
Ders cevrinde begüm ehl-i kitâb itdüñ beni (s.100)

Nedim
Ol büt-i tersâ sañ mey nûş ider misin dimiş
El-aman ey dil ne müşkilter su'âl olmış saña (s.273, G.2)

Nedim, yegâne olduğunun farkında, bunu dile getirmekte de tevazua hiç de yer vermeyecek kadar doğal ve samimidir.(Bulut, 2001,42) Rakibini ciddiye bile almaz, muhatap kabul edip cevap bile vermez. Bunu, rakibe söylenecek sözü kendisine söyleyerek ispat eder:

Düşmen ne deñlü saht ise de şâd ol ey Nedîm
Seng üzre gösterür zer-i kâil 'ayârını (s.332,G.149)

Farklı olan her şeyin aldığı tepki, farklı üslup kullanan şairlere eleştiri şeklinde nasip olmuştur. Dertli, hayatı boyunca halkla muhatap olduğu için, Nedim'e nazaran daha çok eleştiri almış ve daha çok eleştiri de söylemiştir. Bunlardan biri, dinî konulara rahat bir üslupla temas ettiği için zahitlerin birçok eleştirisine maruz kalması sonucu;

Telli sazdır bunun adı
Ne âyet dinler ne kadı
Bunu çalan anlar kendi
Şeytan bunun neresinde

şiiriyle büyük gürültü koparmasıdır. (Sakaoğlu, 1989, 203)

Nedim'in güzelleri anlatırken kullandığı tekellüfsüz üslup, yaratanı sevmekteki hazzı hissedip, muhatabına hissettirmek amacına yöneliktir. (Gibb, 1999, 289) Samimiyeti de bu üsluba bağlıdır. Kendi kendisiyle konuşma, hesaplaşma açık yürekliliğin ifadesi olarak şairin psikolojisini anlatır.

Nedim
Sen ne câmuñ mestisin âyâ kimüñ hayrânısın
Kendin aldurdın göñül nolduñ ne hâl olmış saña (s.273, G.2)

Dertli
Sâkiyâ câmuñda nedür bu esrâr
Kıldı bir katresi mestâne beni
Şarâb-ı lâlinde ne keyfiyet var
Söyletir efsâne efsâne beni (s.27)

## 3. ETKİLERİ

Dertli, Fuat Köprülü'nün Âşık Ömer ve Emrah ile devrinin birinci derecede addettiği şairlerindendir. (Köprülü, 1999, 267) Kendisinden sonra gelen birçok şair ve ozana etki etmiştir. Rıza Tevfik'in koşma tarzı şiirlerinde Dertli'nin etkisi de görülür. (Uçman, 1986, 18) Dertli, gezdiği çevrelerde ün salmış, hatta Harranlı şairler arasında bile adı geçmektedir. Şanlıurfa Valiliğinin hazırlamış olduğu, "Ünlülerimiz" eserinde de Dertli adı geçmektedir. Şanlıurfalı başka bir şair olabileceği gibi, Dertli'nin Şanlıurfa'daki şöhreti, şairin Urfalı sayılmasını sağlamış olabilir. (www. sanlıurfa. gov. tr.) Bugün şairin Yeniçağa'daki mezarı ziyaretgâh olup Bolu'nun birçok ilçesinde, Şair Dertli'yi anma günleri düzenlenmektedir. (www. bolununsesi. com. tr.)

Tek başuma olsam şâha, gedâya kul olmam
Vîrân olası hânede evlâd ü iyâl var (s.150)

Hürriyetine düşkün olmasına rağmen, çektiği geçim sıkıntısı ve ailesine karşı sorumluluğunu dile getiren Dertli'nin bu beytini ihtiva eden gazelini, Abdülhak Hamid Namık Kemal'in sandığı için ağır tenkide maruz kalmıştır. (Banarlı, 1998,854)

Dertli, adı tevriye sanatıyla şarkılara da konu olmuştur. Güftesi Bedri Noyan'a ait olan, Ali Rıza Avni'nin Aksak usul ve Acem Aşiran makamında

bestelediği şarkıda Dertli, Emrah, Yunus gibi bir gönüldeş olarak görülür:

"Düştüm bir yol sevdasına
Beni güldür deli gönül
Götür yârin rüyasına
Sonra öldür deli gönül

Yunus ile dağda mıyım
Emrah ile bağda mıyım
Dertli'yle bir çağda mıyım
Bana bildir deli gönül" (www. inleyennagmeler. com 7.7.2009)

Nedim'in rakip tanımaz edâsı, kendi adıyla anılan bir üslup olarak benimsenmiş, çağdaşları onun yeni üslubuna dikkati çekmişlerdir. Nedim'in adı bugün bile bir devir ile anılmakta, kendisine Lâle Devri Şairi adı verilmektedir. Çağdaşlarından Kâmî, Neylî, Vehbî, Âsım, Sâmî, İzzet Ali Paşa, Âtıf gibi devrin büyük şairleri Nedim'i takdir etmekle beraber etkisinden kurtulamamışlardır. (Mazıoğlu, 1992, 134) 19. yüzyıl şairlerinden Vâsıf, Sâbit, Kâmî, Gâlib nazire yazmak suretiyle Nedim üslubunu yaşatmışlardır. Tanzimat döneminde Namık Kemal, Ziya Paşa, Edebiyat-ı Cedide şairlerinden Tevfik Fikret, Nedim için övgüler yazmışlardır. 20. yüzyıl şairlerinden Tahsin Nâhid, Ali Cânip, Yahya Kemal, Mehmed Hâlid, Nedim'in takipçileridir. Kıskanılan bir şair olması da Nedim etkisinin olumsuz tezahürüdür. Çağdaşı olmasına rağmen, yazdığı şair-nâme kasidesinde Osmanzâde Taib, kıskançlığı yüzünden Nedim'den hiç bahsetmemiştir.(Gölpınarlı; 1972, XVI)

Nedim şiirlere de konu olmuştur: Cahid Sıdkı'nın;
"Mevsim tâze lâle zamanı
Geçtim bu akşam Sa'dabâd'dan
Koltuğumda Nedîm Divânı"
şiiri Nedim'in yaşantısı ve devrine özlemi anlatır.

Nazım Hikmet'in
"Ağaç gece seyredilir
Suda gümüşten servidir
İstanbullu Nedim için"
şiiri Nedim'in romantizmini dile getirir.

Ümit Yaşar "Lâle Devri" şiirinde; Sait Faik "Cezayir Mahallesi" hikâyesinde Nedim'in yaşantısından bahsederler. Oktay Rıfat "Türkan İçin" şiirinde; Nedim edasını, şiirini özlemle anar:

"Bulunmaz sevdâ-zede Fuzulî, Nedîm
Kanayan aşklarıyla yaşarlar bende
Sevdiğim devletli sultanım efendim
Ermeyle şiirler söyleyim kapında" (Macit, 1997,XXIX)

Atilla İlhan, kan grubunun uyuştuğu şair sayar Nedim'i. Sezai Karakoç "İstanbul'un Hazan Gazeli" şiirinde Nedim üslubuna öykünür; Nedim devrini yaşatmayı düşünür:
"Ne yapacaksın plaj yerlerini
Gidelim Kağıthâne'ye Sadâbâd harâbelerine
Şâd etmek için Nedîm'in rùhunu". (Macit, 1997, XXX-XXXI)[109]

## 4. BESTE, MUSİKİ

İki şairi bir arada çağrıştıracak ilk unsur musikidir. Eserleri en çok bestelenen, besteleri yüzyıllardır söylenen, bugün bile şairini üslubundan tanıtan eserlerin sahibi olarak Nedim ve Dertli ilk sırada gelmektedir. Dertli'nin türkü formundaki eserleri şunlardır:

Anasır gibi dağlar başında,
Aşk ile perişan görünce bizi,
Ayaklar altında bıraktı sersem,
Bir Rum güzeline oldum mübtela,
Bir şem'a ki yakıcak pervanesiz,
Bir zamanlar gezdim sulb-i pederde,
Biz bir askeriz,
Beni bende komaz aşk-ı cananım,
Bahar seli derdine derman sordum,
Bâb-ı ihsanından inayet eyle,
Bâd-ı sabâ benim hasbıhalimden,
Bir fâsıkın iki tane oğlu var,
Bakıp rahm eylemez çeşmim yaşına,
Bana derler ne yanarsın âlemde,
Bana olan cefa senden değildir,
Başkeser kaddine servi gülşende,
Ben senin aslından aldım haberi,
Bir pend ü nasihat eyledim sana,
Cananum sözüme gücenme asla,
Cemalin görünce ey gül-i rana,
Çekmiş keşidesin kurmuş okların,
Çıkarma sevdiğim kenar-ı festen,
Çıktım yücesine seyran eyledim,
Dert bî-hisab iken,
Doymak olmaz hüsn ü letafetine,
Dün gece seyrimde aşk pazarında,

[109] Günümüz sanatçılarından Sibel Can'ın "Lale Devri" şarkısı, doğrudan Nedim'den bahsetmese bile, Nedim'in kalemiyle anlatılan Lale Devri'ne, Nedimâne yaşayışa özlem içermektedir.

Ela gözlerini sevdiğim dilber,
Elif bâ destanı,
Er yolunda bu aleme gelenler,
Ervah-ı ezelde evvelki safta,
Fâhir şarab-ı lebinden dem çeken,
Gayre nazar kılma gel Âdem'e bak,
Gerçi esb-i naza süvar olmuşsun,
Girdâb-ı mihnette kapandın kaldın,
Gizli cevâbım var eğlen söyleyim,
Gonca üsküflendi gülşen donandı,y
Gönül ziyâ dursun gam zulmetinde,
Gülşen-i dehr içre gezme serseri,
Hâl ü hat rûyunda eylemiş tugyân,
Hamdülillah esdi nesim yelleri,
Harâba kul olduk bezm-i âlemde,
Hasret-i kaddinle gurbet illerde,
Hatırlayıp sual itmez hâlimden,
Hicrânuñla uyku girmez gözüme,
Hitâb-ı elestte bezm-i ezelde,
Kanâat mülkünün padişahıyım,
Katlan dil-i divane güzeller belasına,
Kirâmen kâtibin hâme-i kudret,
Koçarken meyânını gülseydin,
Makbûl-i mergûb-ı Mevlâ olursun,
Mecnûn'un sahrâda zevk ü safâsın,
Mehdine meddâh olalum,
Minnet eyledikçe aksine döner,
Mürüvvet kılsana behey bî-vefâ,
Nahnu kasemnâda taksimde Mevlâ,
Ne güzel yaratmış seni yaradan,
Niyâzun budur ey Kâdir İlahi,
Pertev-i cemâlin ey melek-sîmâ,
Şâfi-i kıyâmet rûz-ı nedâmet,
Şâirlik davasın sürme ey gönül,
Sâki sunma bize mey-i engûrı,
Sâkiyâ meyinde nedir bu esrâr,
Sanma sofu bizi rûzemiz yokdur,
Şarâb-ı lalinin lezzeti dilber,
Şarâb-ı ledünden içelden beri,
Sefîne kalbini engine salma,
Sevdâ-yı mahbûbdan gönül usandı,
Seyrimde bir şehre eyledim nazar,
Şimdiki güzeller söze uyarlar,
Sorarlarsa egnimdeki câmeyi,
Şöyle zaîf etti çile-i aşkın,
Şunda bir yavruya meyil aldırdım,
Terk-i diyâr etdim elvedâ seni,
Vakti mürûr eder harâb ehlinin,
Yağma edip akl u fikrimiz aldı,
Yar neden hazzeder,
Yürü gönül yürü dostundan kalma (www. turkuyurdu. com.) 16. 7. 2008

Nedim'in bestelenmiş şiirleri de şu şekildedir:
'Aceb nâzende tıfl-ı dilsitânsın / Rahmi Bey, Hüseynî Yürük Curcuna Şarkı,
Akın Özkan, Nihâvend Aksak Şarkı

Âfet-i cân dediler gamze-i cellâduñ içün / Hüseyin Sadeddin Arel, Uşşâk Gazel III, 3 beyit

Añdurur kasr-ı cinânı bu dil-i nâ-şâda / Hasan Fehmi Mutel, Yegâh Müsemmen Şarkı

'Aşka düşdüm cân u dil tıfl-ı cüvânân oldı hep / Lâ, Mıhayyer Dü-yek Divan 5 beyit
Hüseyin Sadeddin Arel, Uşşâk Gazel 3 beyit
Zeki Arif Ataergin, Hüseynî Yürük Curcuna Şarkı

'Aşkı saña nasıl beyân edeyim / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden
Âyine oldı bir nigeh-i hayretüñden âb / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden
Bak Sitanbul'uñ şu Sa'd-âbâd-ı nev-bünyâdına / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden
Ben olsam bir de mutrıb bir de tarf-ı cûy-bâr olsa / H. S. Arel, Ferahnâk Gazel, 4 beyit
Akın Özkan, Uşşâk Yürük Semâî

Bîgâne gamzeñ 'âşıka nâ-dâne âşinâ / H.S. Arel, Sultânî Yegâh Gazel, 4 beyit

Biñ zebân söylersin ol çeşm-i sühân-perdâz ile / Yusuf Ziya Paşa, Nişâburek Müsemmen
H. S. Arel, Karcığar Gazel, 3 beyit

Bir bûse-i cân-bahşına vir nakd-i hayâtı / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Ben kimseye açılmaz idüm dâmenüñ olsam / Bîmen Şen, Acem-Aşiran Sengîn Semâî
Arşak Çömlekçiyan, Uşşâk Sengîn Semâî Şarkı
Bekir Bitmez, Beste-nigâr Düyek-Curcuna Şarkı

Bir nîm-neşve say bu cihânuñ bahârını / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Bir safâ bahş idelüm gel şu dil-i nâ-şâde / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden
Hasan Fehmi Mutel, Hüseynî Aksak Şarkı

Münir Nureddin Selçuk, Muhayyer Yürük Aksak Şarkı Abidin Gerçeker, Mahur Aksak Şarkı
Arif Sami Toker, Mâhur Şarkı

Bir söz didi cânân ki kerâmet var içinde / H. S. Arel, Muhayyer Gazel, 4 beyit
M.N. Selçuk, Nişâburek Türk Aksağı Şarkı 5 beyit
Burhan Uysal, Uşşâk Gazel,

Bir şeker handeyle bezm-i şekva câm itdüñ beni / H. S. Arel, Ferah-fezâ Gazel

Bu imtidâd-ı cevre ki bahtuñ şitâb-ı var / Lemî Atlı, Uşşâk Düyek Şarkı

Bu mısra-ı garrâyı Nedîmâ'dan işitdüm / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Bûs-ı la'lüñ şöyle sîrâb-ı zülâl eyler beni / H. S. Arel, Ferah-nümâ Gazel 4 beyit

Bu şehr-i Sitanbul ki bî-misl ü bahâdur / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Bülbüllerüñ ister seni ey gonce-dehen gel / Yesârî Asım Arsoy, Hümâyûn Sofyan Şarkı
Akın Özkan, Sâzkâr Sofyan; Hüzzam Aksak Şarkı

Cefâ-yı tâli'-i nâ-sâz-kârı benden sor / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden
H. S. Arel, Kürdili Hicazkâr Gazel, 3 beyit
Ali Galip Alnar, Acem Aşiran Şarkı

Cümle yârân saña 'uşşâk oldugın bilmez misin / Alaeddin Yavaşça, Uşşâk Curcuna Şarkı

Çârgâhı kimsenüñ âhumla bî-nûr olmasun yâ Rab / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Çeşm-i kâfir dîni İslâm olsa da mânî degül / H. S. Arel, Hüseynî Curcuna Şarkı

Çokdan ey sâkî gelip sînemde mihmân olmaduñ / A. Yavaşça, Isfahan Ağır Aksak Şarkı
A.Özkan, Rast Ağır Aksak Şarkı

Çünki bülbülsün göñül bir gülsitân lâzım saña / B. Şen, Muhayyer Ağır Aksak Şarkı
A.Özkan, Uşşâk Lenk-fahte Nakış Beste

Erişdi nev-bahâr eyyâmı açıldı gül-i gülşen / Arif Sami Toker, Nihâvend Semâî Şarkı

Esdikce bâd-ı subh perîşânsın ey göñül / H. F. Mutel, Sabâ Türk Aksağı Şarkı
Ali Rıza Avni Tınaz, Dügâh Aksak Semâî

Ey gamze söyle zahm-ı dilümden zebânım ol / Hekimbaşı Abdülaziz Efendi, Bayâtî Hafif

Ey sadr-ı güzîn-i pür-celâlet / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Ey şeh-i hûbânum eyle kad-i mevzûna sen / H. S. Arel, Nevâ Aksak Muhammes Şarkı

Ey şûh-ı kerem-pîşe dil-i zâr senüñdür / A.G. Alnar, Nişâburek Şarkı
Bekir Sıdkı Sezgin, Sûzidil Yürük Semâî
Şeyh Ali Rıza Efendi, Hûzî Yürük Semâî

Ey turra bâg-ı hüsnde sünbül misin nesin / H. S. Arel, Nevâ Gazel, 4 beyit

Gazâl-i mihr-i felek dâg-dârum oldı bugün / H. S. Arel, Eviç Gazel II, 3 beyit

Geçüp gitmekde 'ömrüm derd ü mihnet gibi şeylerle / H. S. Arel, Muhayyer Gazel

Gel ey fasl-ı bahâran mâye-i ârâm u hâbumsın / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Gel hele bir kerrecik seyr it göze olmaz yasag / H. S. Arel, Sultânîyegâh Şarkı

Gerdeni sâf u beyâz öyle ki kâfûr gibi / H.S. Arel, Kürdili Hicazkâr Gazel, 3 beyit

Gülzâra salın mevsimidür geşt ü güzâruñ / İsmail Dede Efendi, Nevâ Ağır Aksak Şarkı
Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden
Lemî Atlı, Uşşâk Şarkı
H. F. Mutel, Acem Aşiran Türk Aksağı
Haluk Recai, Nihâvend Türk Aksağı Muhammes Şarkı
A. Gerçeker, Rast Aksak Şarkı
Yesârî Asım, Muhayyer Kürdî Aksak Şarkı
Arif Sami Toker, Hüseynî Zincir Beste
Reşat Aysu, Karcığar Düyek Şarkı

Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmış saña / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden
Dellâlzâde İsmail Dede Efendi, Muhayyer Çenber beste

Haste-i hicrüm ben efgân-ı hazînüm tâzedür / H. S. Arel, Karcığar Saz-Söz Taksimi

Her turrasında biñ şiken-i dil-rübâsı var / H. S. Arel, HüseynîGazel, 3 beyit

'Iyd irişsün bâ'is-i şevk-i cedîd olsun da gör / M. O. Yiğitbaş, Şed Araban Müsemmen

Kimlerüñ çeşmine ol sîne bu şeb nûr oldı / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden
A. Yavaşça, Sabâ Aksak Şarkı
Yavuz Yekta, Rahâtülervâh Frenkçin Beste
A. Özkan, HüseynîYürük Semâî

Mest-i nâzum kim büyütdi böyle bî-pervâ seni / H. S. Arel, Bayâtî Gazel, 4 beyit
Yusuf Ziya Paşa, Nişâburek Yürük Semâî
İsmâil Fennî Ertuğrul, Eviç Ağır Aksak Şarkı
Ahmet Yekta Mardan, Sûzinak Semâî

Murâdın añlaruz ol gamzenüñ iz'ânumuz vardur / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden
H. S. Arel, Bayatî Gazel, 3 beyit

Nâz olur dem-beste çeşm-i nîm-hâbuñdan senüñ / H.F.Mutel, Mâhur Ağır Aksak Şarkı
H.F.Mutel, Acem Kürdî Devr-i Kebîr Beste

H.S.Arel, Kürdili Hicazkâr Saz-Söz Taksimi

Nedür ey nûr-ı dîdem söyle hâlüñ / A. Yardım, Hüseynî Aksak Şarkı

Ne mümkin dîde giryân olmak ol ebrû-kemânumdan / S.Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Neylerseñ idüp bir iki gün bâr-ı cefâya / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

N'olur bir dem ey âftâb-ı emel / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Olsa da hamûş la'l-i 'işve-perdâzuñ senüñ / H. S. Arel, Acem Aşiran Gazel 3 beyit

Ol tıfl-ı nâz-ı gördüm rûyine hurşîd eser itmiş / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Rakkâs bu hâlet senüñ oynuñda mıdur / Şeyh Ali Rıza Efendi, Tebriz Raks Aksağı
M. N. Selçuk, Kürdili Hicazkâr Aksak Şarkı

Sabâ ki dest ura ol zülfe müşg-i nâb kokar /Enfî Hasan Ağa, Acem Ağır Hafif Beste

Sâkiyâ hûşum alan zemzeme-i çeng midür / H. S. Arel, Yegah Gazel, 4 beyit

Sâkiyâ bezme gel cismüme gelsin cânum /Hâfız Abdullah Ağa, Muhâlif-i Irak Ağır Aksak

Sen de kendüñ gibi bir şûha nigeh-bân olduñ / A.Özkan, Muhayyer Aksak Şarkı

Sen gülersin gül gibi ben bülbül-i nâlânınam / A. Yavaşça, Hicaz Aksak Şarkı
A.R.A. Tınaz, Eviç Devr-i Hindî Şarkı

Seni kim görüp olmadı mübtelâ / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Sen ne câmın mestisin âyâ kimüñ hayrânısın / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden

Ser-â-pâ hüsn ü ânsın dil-sitânsın nâz-perversin / Rahmi Bey, Muhayyer Yürük Aksak
H. S. Arel, Kürdili Hicazkâr Yürük Aksak Şarkı

Serv ider ders-i hırâm ol kâmet-i nâzendesin / H.S.Arel, Kürdili Hicazkâr Gazel

Sevdigüm cemâlin çünki göremem / Suphi Ezgi, Lâle Devri Opereti'nden
M.C.Paşa, Hüseynî Yürük Aksak Şarkı

Seyrolup raksı yine dilber-i mümtâzların / Y.A.Arsoy, Muhayyer Aksak Şarkı

Sînede bir lahza ârâm eyle gel cânum gibi / H.S.Arel, Uzzâl Gazel
Dellâlzâde İsmail Efendi, Zirguleli Sûzinâk Devr-i Kebîr Beste

H.F.Mutel, Bayatî Araban Müsemmen Şarkı

Sînede evvel ne muhrîk ârzûlar var idi / H.S.Arel, Nikriz Gazel, 3 beyit

Söz cihân içre ne gülşen ne gülistân almada / H.S.Arel, Hisar Buselik Gazel
B. Şen, Bestenigar Yürük Aksak Şarkı

Su virenler nâz ile ol gülbin-i nâzendeye / H.S.Arel, Kürdili Hicazkâr Gazel

Şîvesi nâzı edâsı handesi pek bî- bedel / A. Özkan, Bayatî Araban Müsemmen Şarkı

Tahammül mülkini yıkduñ Hülâgu Hân mısın kâfir / H.S.Arel, Isfahan Gazel
H. Özkan, Muhayyer Aksak Şarkı

Varup bîgânelerle ülfet itdüñ / A. Özkan, Bestenigar Aksak Şarkı

Yakın gel kaçma ey şûh-ı cihân hüsnüñ 'ayân olsun / H.S.Arel, Uşşak Müsemmen Şarkı
A. Yavaşça, Segah Düyek Şarkı

Yeñiden eski muhabbetleri tecdîd idelüm / A.Özkan, Sûzinak Aksak Şarkı
Ali Rıza Sağlam, Karcığar Aksak Şarkı
İsmail Baha Sürelsan, Mahur Aksak Şarkı

Yiter aglatdı firâkuñ bu dil-i bîmârı / H.S.Arel, Hicaz Curcuna Şarkı

Yitmez mi saña bister ü bâlin kucagum / Rahmi Bey, Muhayyer Yürük Aksak Şarkı
Şeyh Hüseyin Fahreddin Dede, Hisar-Buselik Yürük Semâî

Yine tenhâ elüme girdi hele cânânum / H.S.Arel, Bayatî Aksak Şarkı
B.Şen, Zirgûleli Sûzinâk Orta Aksak Şarkı

Yine bezm-i çemene lâle firûzân geldi / H.F.Mutel, Hicazkâr Aksak Şarkı
M.N.Selçuk, Isfahan Aksak Şarkı
M.Sadık Yiğitbaş, Rast Curcuna Şarkı

Yine oldum esîri âh bir şûh-ı sitem-kâruñ / Y.A.Arsoy, Bayatî Aksak Şarkı (Toz, 1996, 11-17)

Nedim'in şiirlerini en çok besteleyen sanatçı Hüseyin Sadedin Arel olmuştur. Suphi Ezgi de Lale Devri Opereti'ni Nedim'in şiirlerinden bestelemiştir. Her iki bestecinin de opera eğitimi almış olması,(Öztuna I, 1976,45) Nedim-i tâze-zebân'ın eserlerinin yeni bir türde seslendirilmesine imkân sağlamıştır. Nedim'in koşma nazım şekliyle kaleme aldığı bir şiiri (Sevdiğim cemâlin çünki göremem) türkü

formunda bestelenirken;(Kurnaz, 1997, 193-194) Dertli'nin bir şiiri de (Ok gibi hublar beni yaydan yabana attılar) şarkı formunda bestelenmiştir. İki sanatçı birer besteyle sanki birbirlerine ihsanda bulunmaktadır.

Sonuç olarak edebiyatımızın ünlü şairleri Nedim ve Dertli, hayatları, şiirleri, etkileri ve musiki açısından mukayese edildiğinde; iki ünlü şair arasındaki farklılık ve benzerlikler şu şekilde tespit edilmiştir:

**A. Benzerlikler**

1. Her iki şairin en büyük benzerliği, eserleri en çok bestelenen, besteleri günümüzde de hâlâ sevilen ve yaşatılan şairler olmalarıdır.
2. Her ikisi de mizaç olarak hassas, duygusal ve yetenekli şairlerdir.
3. Her ikisinin yaşantısında da tüm hayatlarını etkileyecek; hatta ölüm biçimlerini belirleyecek sıkıntılar mevcuttur.
4. Aldıkları mahlaslar doğrudan kimlik ve yaşantılarını aksettirmektedir.
5. Her ikisinde de orijinal ve samimi ifadeler mevcuttur.
6. Her ikisi de eğlenceye, maceraya, güzellere ve içkiye düşkündür.

**B. Farklılıklar**

1. Nedim, İstanbullu, İstanbul şairi ve İstanbul musavviridir. Dertli ise Bolu'nun bir köyünden, Anadolu saz şairidir.
2. Nedim medrese eğitimi almış, müderrislik yapmakta, saray çevresinden hiç kopmayan, İstanbul dışına hiç çıkmamış bir şairdir. Dertli ise hayatı buyunca birçok yeri dolaşmış, tahsili olmadığı halde sanat çevrelerinde kendini yetiştirmiş bir ozandır.
3. Nedim Damat İbrahim Paşa'nın himayesinde kalmış, Dertli ise hep kendisine hâmî aramıştır.

Nedim ve Dertli birbirine tamamen zıt hayat şartları içinde yaşamalarına rağmen, her ikisi de asrının en büyük şairleridir. Şiir estetiği, sanat anlayışı, hayat görüşü gibi birçok noktada hemfikirdirler. Sözünde durmayan sevgililer, hariçten taş atan zahitler değişik üsluplarla eleştiri konusu olurlar. En güzel ve içten hitaplar sevgiliyedir. Tüm hayatlarını, özellerini çekinmeden samimiyetle dile getirirler. En çok bestelenen şiirler yine Dertli ve Nedim'e aittir. İki sanatçının fark ve benzerliklerini özetlemek gerekirse, benzerlikler farklardan daha çok olup Nedim'in sesi Dertli'nin sazıyla hala çınlıyor kulaklarda. Bugün iki sanatçıyı birlikte çağrıştıracak bir olgu aranırsa, bu musikiden başka bir şey olamaz.

## KAYNAKÇA


Banarli, N. S. (1998), **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, I,II, MEB, İstanbul.

Bulut, H. (2001), **Yenilikle Dolu Yüzyıldan İki "Yeni" İsim Nedim-Levnî ve Eserlerindeki Sevgili Figürleri,** Bilkent Ün. SBE, (Yüksek Lisans Tezi).

İnce, A. (2005), **Tezkiretü'ş-Şu'arâ Sâlim Efendi**, AKM Baş. Yay., Ankara

Gibb, E. J. W. (1999), **Osmanlı Şiir Tarihi III-V**, Ter. Ali Çavuşoğlu, Akçağ. Ankara.

İnce, A. (2005), **Tezkiretü'ş-Şu'arâ Sâlim Efendi**, AKM Baş. Yay., Ankara

Kocatürk, V. M. (1970), **Türk Edebiyatı Tarihi**, Edebiyat Yay. Ankara.

Köprülü, M. F. (1999), "**Türk Edebiyatında Âşık Tarzının Menşe ve Tekamülü**", Edebiyat Araştırmaları, TTK, Ankara, s.195-238.

Köprülü, M. F. (1999), "**Türk Edebiyatının Ermeni Edebiyatı Üzerindeki Tesirleri**", Edebiyat Araştırmaları, TTK, Ankara, s.239-269.

Kurnaz, C. (1993), **Halk Şiiri ve Divan Şiirinin Müşterekleri**, Bizim Büro, Ankara.

Kurnaz, C. (1997), **Türküden Gazele**, Akçağ, Ankara.

Kutlu, Ş. (1979), **Şair Dertli**, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul.

Mazioğlu, H. (1992), **Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Ye**nilik, Akçağ, Ankara.

Nedîm, D. (1972), **Haz.. Abdülbaki Gölpınarlı**, İnkılap ve Aka, İstanbul.

Nedim D. (1997), **Haz. Muhsin MACİT**, Akçağ Yay. Ankara.

Okay, H. N., **Âşık Dertli Divanı**, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul, (t.siz)

Öztuna, Y. (1976), **Türk Musikisi Ansiklopedisi**, C. III, MEB, İstanbul.

Sakaoğlu, S. (1989), "**Türk Saz Şiiri**", Türk Dili Özel Sayısı III, S.445-450, s. 105-250.

Tanpinar, A. H. (1976), **Ondokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, Çağlayan Kitabevi, İstanbul.

Toz, B. (1996), **Divan Şairi Nedim'in Şiirleri Üzerine Bestelenmiş Türk Musikisi Eserleri ve Açıklaması,** İTÜ TMDK Tem. Bil. Böl., (Basılmamış Bitirme Tezi), İstanbul.
Uçman, A. (1986), **Rıza Tevfik**, KTB Yay. İstanbul.
www.bolununsesi.com/bolu/files/kulziya.html 16.7.2008.
www. inleyennagmeler. com 7.7.2009.
www.sanlıurfa.gov.tr/unluler/unluler.html. 18.7.2008.
www. sosyalsiyaset.com. 25.3. 2009.
www. turkuyurdu. com.tr. 16. 7. 2008
www. yenicaga. 8m. com. 16.7.2008.